

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเข้

Guidelines for development of innovative leadership of school administrators
under Chachoengsao Secondary Educational Service Area Office

สุภัค ปุตามา^{1*} และ กัลยมน อินทุสุต¹

Supak Putama^{1*} and Kanyamon Indusuta¹

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเข้ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเข้ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเข้ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 291 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮน และใช้การกำหนดตัวอย่างวิจัยแบบชั้นภูมิ จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.42 - 0.80 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเข้ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า 2.1) ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความคิดเชิงกลยุทธ์ และมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา 2.2) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดโครงสร้างการบริหารงานให้มีความชัดเจน มีการประชุม วางแผนอย่างเป็นระบบ 2.3) ด้านการบริหารความเสี่ยง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ความเสี่ยง ความรู้ และขีดความสามารถในทุก ๆ ด้าน 2.4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาจุดเด่นของสถานศึกษา จัดทำโครงการใหม่ ๆ ที่สื่อถึงความคิดสร้างสรรค์ และ 2.5) ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับนโยบาย ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรม

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษา

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹ Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

* Corresponding author. E-mail: supak.putama@gmail.com

Abstract

The purposes of this research are to: 1) study the level of innovative leadership of school administrators under Chachoengsao Secondary Educational Service Area Office classified by educational qualifications, work experience, and school sizes, and 2) study guidelines for development of innovative leadership of school administrators under Chachoengsao Secondary Educational Service Area Office. This is a survey research study. where the sample consisted of 291 teachers who worked in the schools under Chachoengsao Secondary Educational Service Area Office in the academic year 2023. The sample participants were categorized using Cohen' random samples, which were selected by stratified random sampling and simple random sampling. The instrument was a questionnaire querying teachers' opinions about innovative leadership of school administrators. The instrument used was a 5-level rating scale questionnaire with the Index of item objective congruence (IOC) between 0.80 - 1.00, discrimination power between 0.42 - 0.80, and the overall reliability value at 0.983, and an interview form. Quantitative data were statistically analyzed using the mean, percentage, and standard deviation; while qualitative data were analyzed with content analysis.

The research findings revealed that: 1) Examination of the innovative leadership qualities among school administrators associated with the Chachoengsao Provincial Education Office showed a consistently high level, both overall and in specific aspects. 2) The results concerning the development guidelines for innovative leadership among school administrators indicated the following: 2.1) In terms of innovative vision, administrators must demonstrate strategic thinking and conduct thorough environmental analysis. 2.2) Regarding teamwork and participation, administrators should establish clear management structures, hold systematic meetings, and plan methodically. 2.3) In addressing risk management, administrators need to comprehensively analyze, control, and mitigate risks. 2.4) Regarding creativity, administrators should identify the school's strengths and initiate projects that embody innovative thinking. 2.5) To cultivate an innovative organizational culture, administrators must foster innovations aligned with policies, establish Memoranda of Understandings (MOUs), and transform the organization into an innovative entity.

Keywords: innovative leadership, school administrators

บทนำ

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกและการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในมุมมองที่แตกต่างกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขทางการเศรษฐกิจ และสังคมทั่วโลก อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 หรือ SDGs 2030 จะต้องดำเนินการให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ผนวกกับสิ่งเกิดขึ้นภายในประเทศ ซึ่ง Office of the Education Council (2019) รายงานว่า จากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรผู้สูงวัยเพิ่มมากขึ้น แต่ประชากรวัยแรกเกิดมีจำนวนลดลง อีกทั้งวัฒนธรรม ความต้องการ ทักษะคนดี พฤติกรรม และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของประชากรตามกระแสดิจิทัล เมื่อกล่าวถึงระบบการศึกษาของไทยพบว่ายังมีปัญหาหลายอย่าง เช่น ปัญหา

ด้านคุณภาพของคนไทยทุกช่วงระดับการศึกษา ด้านคุณภาพ การวัด ประเมินผล และมาตรฐานการจัดการศึกษา จุดด้อยของการพัฒนาทักษะบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี คณิตศาสตร์ ภาษาที่สาม และการบริหารจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาที่ขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ดังนั้น จำเป็นที่ประเทศจะต้องปฏิรูป การศึกษาอย่างเร่งด่วนและชัดเจน เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศภายใต้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และกรอบ ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)

จากการปฏิวัติดิจิทัล นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมและการปรับเปลี่ยนประเทศไปสู่ประเทศไทย 4.0 ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้ประชากรสามารถเข้าถึงฐานข้อมูล ฐานการเรียนรู้ที่ไร้ขีดจำกัด เป็นการพัฒนาดังกล่าว และปัญญาที่เพิ่มขึ้นเป็นหลายเท่า โดยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี การสื่อสาร และระบบการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ มาใช้ให้มากขึ้น ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย วางแผน พัฒนา และเตรียม กำลังทรัพยากรมนุษย์ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับต่าง ๆ บวกกับปรับหลักสูตร และวิธีการ เรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ให้มี ทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับ ทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคนดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะใน ศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ข้อที่ 2 ของแผนการศึกษาของชาติ ในการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Ministry of education, 2018) ซึ่ง สอดคล้องกับ Chaemchoy (2019) ที่กล่าวว่า นวัตกรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์และการพัฒนาประเทศที่สำคัญเป็น ตัวช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจ สังคมของประเทศสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในประเทศได้สูง และทำให้คุณภาพชีวิตของคนและสังคมดีขึ้น

จากการรายงานผลถึงปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษาไทย พบว่า การจัดการศึกษายังขาด คุณภาพและมาตรฐานในทุกระดับ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดเรื่องการจัดทำหลักสูตรที่ไม่มีความคล่องตัว ส่งผลให้ ผู้เรียน “ขาดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ขาดการพิจารณาเชิงสร้างสรรค์ ขาดการสร้างงาน ขาดทักษะด้าน สติปัญญา ขาดความสามารถ ขาดความฉลาดรู้ด้านดิจิทัล ขาดความถนัดข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะบูรณาการข้าม สาขาวิชา และมีคุณลักษณะของความเป็นนักธุรกิจหรือผู้ประกอบการ” ในการร่วม สร้างสรรค์ และสร้าง ความก้าวหน้าด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือสังคม เพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเอง และสังคม (Ministry of education, 2018) ดังนั้น การศึกษา 4.0 จึงต้องมุ่งพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อพัฒนาการศึกษาและพัฒนาประเทศให้เติบโต มั่นคง และมั่นคง จะเห็นได้ว่า ความเชื่อมโยงของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สู่อุตสาหกรรม 4.0 คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถ การเรียนรู้และนวัตกรรม มีการกำหนดนโยบายการปฏิรูปการจัดการศึกษาในช่วงสิบปีที่ผ่านมาที่มีวิสัยทัศน์ว่า

คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างมีคุณภาพ โดยมีกรอบการปฏิรูปการจัดการศึกษาใน 4 ปัจจัย ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพของคนไทยยุคปัจจุบัน การพัฒนาคุณภาพของครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย และการพัฒนาระบบการจัดการด้านบริหารยุคใหม่ (Office of the Education Council, 2019)

จากนโยบายประเทศไทย 4.0 ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมไทยไปสู่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและองค์ความรู้ หนึ่งในนั้นคือการจัดทำโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เพื่อยกระดับให้เป็นพื้นที่รองรับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายซึ่งจะเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคต (new engine of growth) จากการศึกษาพบว่า สถานศึกษาในพื้นที่สามารถจัดเตรียมหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องได้ครอบคลุมอุตสาหกรรมเป้าหมาย “แต่ไม่ครบทั้งห่วงโซาการผลิต” ดังนั้น จึงมีความจำเป็นพัฒนาให้มีเยาวชนสนใจการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น โดยการปลูกฝังฐานองค์ความรู้ สร้างแรงบันดาลใจ และกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนสนใจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของครูและบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของภาคอุตสาหกรรมควบคู่ไปด้วย (Eastern Economic Corridor Office of Thailand, 2018) จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ประจำปีการศึกษา 2565 มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ทั้งด้านผู้เรียนและด้านครูผู้สอน โดยปัญหาด้านครูผู้สอนคือครูขาดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ สำหรับการจัดทำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและครูผู้สอนบางส่วนไม่สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ นวัตกรรมใหม่ ๆ ค่อนข้างน้อยสำหรับการจัดการเรียนการสอน ทำให้เขตพื้นที่ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการในปีการศึกษา 2566 คือ ครูผู้สอนทุกคนควรได้รับการอบรม สร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และมีนวัตกรรมที่หลากหลายทุกกลุ่มสาระวิชาในการจัดการเรียนการสอน (Chachoengsao Secondary Educational Service Area Office, 2022)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (innovative leadership) ถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นต้นแบบขององค์การด้านนวัตกรรม เพราะสามารถสร้างหรือพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางการศึกษา วิธีการดำเนินงานที่แตกต่างจากเดิม สามารถนำมาเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ และพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจัดการสอนที่เน้นนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะช่วยในการพัฒนาความสามารถ สมรรถนะที่สำคัญ ดังนั้น ผู้นำที่ดีจึงควรมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เนื่องจากจะส่งผลให้สามารถปฏิบัติตามภาระหน้าที่เพื่อให้ได้นวัตกรรม หรือแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน อีกทั้งยังสามารถพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพบนฐานของพลวัตของโลก ซึ่งผู้นำคือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการสร้าง การพัฒนา และเป็นแรงผลักดันสำคัญในการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง (Namwong, 2020) อีกทั้งยังมีความสำคัญต่อการบริหารงานขององค์กร คือ ผู้นำที่มีทักษะ ความสามารถ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงาน

ในองค์กรทั้งระบบ (Nanthasri, 2020) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Singchan (2021) ได้ทำการวิจัยพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ได้กล่าวถึงองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การทำงานเป็นทีมเชิงนวัตกรรม 2) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม และ 4) การสร้างบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรม

ดังนั้น จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา โดยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัย แนวคิดที่เกี่ยวข้องถึงระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม 3) ด้านการบริหารความเสี่ยง 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ และ 5) ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนกำหนดนโยบายแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา สถานศึกษาในสังกัดอื่น ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต่อไป

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสาน (mixed methods research) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2566 จำนวน 29 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,240 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2566 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างกำหนดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยใช้ตารางสำเร็จรูป

ของโคเฮน (Cohen, Manion, & Morrison, 2011) และใช้การกำหนดตัวอย่างวิจัยแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (simple random sampling) รวมได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 โดยลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (index of item objective congruence) ระหว่าง 0.6 - 1.0 มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 และได้ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.417 - 0.916 จำนวน 49 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากข้าราชการครูที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 ในการตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

2. รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด 291 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามที่ได้จาก Google Form และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่และร้อยละ

2. ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15 ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.) เกณฑ์ในการแปลค่าคะแนนเฉลี่ย (Srisa-ard, 2017) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ครูมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ครูมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ครูมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ครูมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ครูมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 15

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ความรู้ และความเชี่ยวชาญในด้านการบริหาร หรือ ด้านนวัตกรรม โดยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษาที่มี คุณสมบัติการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษาหรือเทียบเท่า มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่ารองผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาชำนาญการ หรือผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ ความรู้ และความเชี่ยวชาญใน ด้านนวัตกรรม และมีประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา โดยเลือกจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในแต่ละด้านในระยะที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ด้านละ 1 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ด้านการทำงานเป็นทีมและ มีส่วนร่วม ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม รวมจำนวน 5 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และดำเนินการ สัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกระทำข้อมูล และสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แล้วนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามทั่วไป พบว่า ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 72.85 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 27.15 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 34.71 และ 5-10 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 34.71 และมีประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไป จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 30.58 แบ่งตามขนาด สถานศึกษา ขนาดเล็กและกลาง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 21.31 ขนาดใหญ่ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 23.37 และขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 55.33

ส่วนผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ในภาพรวมและรายด้าน ดัง (Table 1)

Table 1 Mean and standard deviation of opinions about the innovative leadership of school administrators under Chachoengsao Secondary Educational Service Area Office, each aspect and overall.

items	$\bar{X}$	S.D.	level
1. vision for innovation	4.09	0.80	high
2. teamwork	4.10	0.82	high
3. risk for innovation	4.06	0.83	high
4. creative thinking	4.07	0.83	high
5. organizational climate creativity of innovation	4.12	0.83	high
average	4.08	0.78	high

จาก (Table 1) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ด้านรองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารความเสี่ยง

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา สรุปเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

1) ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภูมิรู้ คือรู้ด้านการบริหาร รู้เท่าทันสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ทันสมัย รู้ภารกิจและหน้าที่หลักของตนเอง คือการยกระดับคุณภาพการศึกษา ต้องรู้รอบด้าน (generalist) เข้าใจบริบทความคาดหวังในพื้นที่ ต้องนำการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนผ่าน (transformation leadership) มีการกำหนดวิสัยทัศน์แบบระยะสั้น และระยะยาว วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา (SWOT analysis) อีกทั้งต้องมีความคิดเชิงกลยุทธ์ วางกรอบและทิศทางการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด นำเทคโนโลยีมาใช้ในการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการนำวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมลงสู่การปฏิบัติ พัฒนาเทคนิค วิธีการคิดค้น ออกแบบนวัตกรรมการบริหาร ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน

2) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน ให้มีความชัดเจน มีการประชุม วางแผน สอบถามความคิดเห็น รู้จักการแบ่งงานให้ทุกคนได้รับงานหรือหน้าที่ตามศักยภาพ และตามความเหมาะสมทางสังคมศาสตร์หรือพฤติกรรมศาสตร์ การกำหนดวิธีการดำเนินงานต้องเกิดจาก

ผู้ปฏิบัติ และเป็นผู้นำในงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ทำให้รู้สึกว่าการเกิดความล้มเหลว ให้อภัยกับทุกคน มีการเสริมแรงอย่างเหมาะสม เปิดโอกาสให้แต่ละคนแสดงความสามารถในงานหรือกิจกรรมใด ๆ สื่อสารอย่างชัดเจน มีการแลกเปลี่ยน สะท้อนผลของงาน (PLC) พัฒนางาน พร้อมกับแก้ไขปัญหาให้ทันเวลาที่ เน้นการมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม ต้องให้เกิดทุกกระบวนการตามหลักวงจร PDCA

3) ด้านการบริหารความเสี่ยง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ความเสี่ยงในทุก ๆ ด้าน ทำการประเมินความเสี่ยงก่อนการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน เช่น เสี่ยงในเรื่องของความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรม เป็นต้น มีการลำดับความสำคัญของความเสี่ยง จากนั้นควบคุมความเสี่ยงหรือกำหนดวิธีการในการจัดการความเสี่ยง จะจัดการความเสี่ยงด้วยวิธีใดให้เกิดผลเสียน้อยที่สุด พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงโดยนำเทคโนโลยีมาสร้างระบบ หรือการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ที่สามารถเข้าถึงและนำมาใช้ในการตัดสินใจ

4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาจุดเด่นของสถานศึกษา นำการคิดเชิงกลยุทธ์มาใช้ หรือนำหลักทฤษฎีเรื่องของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงมาใช้ ถ้าไม่มีจุดเด่นต้องหาจุดเด่นและพัฒนาทั้งนักเรียนและครู ส่งเสริมผู้เรียนให้คิดสร้างสรรค์นวัตกรรมสู่ชุมชน หรือด้านหลักสูตรที่ปรับปรุงให้เกิดความแตกต่างจากโรงเรียนอื่น ๆ ในเชิงคณิตศาสตร์จะเห็นว่าความคิดสร้างสรรค์จะแปรผกผันกับการบีบบังคับ ดังนั้นควรหลีกเลี่ยงการบีบบังคับ แต่ให้ระบุเป้าหมายความสำเร็จที่จะใช้การกระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ เปิดโลกทัศน์ เช่น การพาไปทัศนศึกษา หรือให้ดูวิดีโอทัศน์เชิงสร้างสรรค์ และเสริมแรงให้เห็นเป็นรูปธรรม กำหนดให้มีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ที่สื่อถึงการมีความคิดสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมการบริหารงาน

5) ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด โดยต้องให้ครูได้รับทราบและทำข้อตกลงร่วมกัน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ไม่บังคับให้ทำ แต่สนับสนุนความคิดของครู ต้องกล้าลงทุน กล้าให้ครูให้ลองผิดลองถูก บางครั้งผู้บริหารจะต้องแสดงอาการเบื่อหน่ายอย่างชัดเจน ให้ครูรู้ว่าการทำหรือปฏิบัติแบบเดิม วิธีการเดิม ๆ แล้วเกิดผลลัพธ์เดิม ๆ หรือลดลง ให้ครูได้ปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ ๆ หรือเชิญวิทยากรมาช่วยเติมเต็มความรู้ด้านนวัตกรรม และเปิดโอกาสให้ผู้ในระดับทีมได้ศึกษา เรียนรู้องค์กรนวัตกรรมที่พัฒนาองค์กรจนประสบผลสำเร็จบนฐานการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมที่ทันสมัย

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๖ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๖ มีนโยบายที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สร้างนวัตกรรม และมี

งานวิจัยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมืออาชีพ แต่จากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตพะเยา ประจำปีการศึกษา 2565 มีปัญหาและอุปสรรค ทั้งด้านผู้เรียนและด้านครูผู้สอน โดยปัญหาด้านครูผู้สอนคือครูขาดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ สำหรับการจัดทำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและครูผู้สอนบางส่วนไม่สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ วัตรกรรมใหม่ ๆ ค่อนข้างน้อยสำหรับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมยังไม่เพียงพอ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hanafee (2019) ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ แนวคิดของผู้นำที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นขององค์กร โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) การมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการทำงานและการทำงานเป็นทีม 4) มีกลยุทธ์นวัตกรรม และ 5) มีวิสัยทัศน์นวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yaowanat (2019) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาข้อมูลจากต้นแบบที่ประสบความสำเร็จด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม นำมาปรับใช้ในสถานศึกษา พร้อมทั้งแสวงหาแนวคิดในการทำงานรูปแบบใหม่ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา นำความรู้มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษาได้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยแบ่งหน้าที่การทำงานให้ครูอย่างชัดเจน ศึกษาแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา พร้อมทั้งร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทั้งสภาพแวดล้อมภายในที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อน สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสและอุปสรรค (SWOT analysis) มีการประชุม วางแผนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว 3 - 5 ปี กำหนดเป้าหมาย พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษาร่วมกัน พร้อมทั้งควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการนำวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมลงสู่การปฏิบัติ พัฒนาเทคนิค วิธีการคิดค้น ออกแบบนวัตกรรม การบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Singchan (2021) กล่าวว่า การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษา มุ่งเน้นการสร้างวิสัยทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การสร้างนวัตกรรมการนำวิสัยทัศน์ที่สร้างขึ้นไปสู่การปฏิบัติจริง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาการสื่อสารให้บุคลากรมีความเข้าใจวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจน ยอมรับที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์นั้น และนิตะติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

2) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม โดยภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีต้องสามารถปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน จะต้องกำหนดโครงสร้างการบริหารงานให้มีความชัดเจน มีการประชุม วางแผน สอบถามความคิดเห็น รู้จักการแบ่งงานให้ทุกคนได้รับงานหรือหน้าที่ตามศักยภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ

การปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และนำพาองค์การก้าวสู่ความก้าวหน้าในอนาคต ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดสอดคล้องกับ Praphanphat (2017) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม คือการร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานโดยมีการบูรณาการความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เปิดโอกาสและโน้มน้าวให้บุคลากรและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ร่วมกันทำงานเป็นทีม ช่วยกันคิด ช่วยกันระดมสมองช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีเป้าหมายร่วมกัน กำหนดบทบาท วางแผน มอบหมายงานตลอดจนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาและปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้สร้างสรรค์ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์

3) ด้านการบริหารความเสี่ยง โดยภาพรวมและรายละเอียดอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการบริหารปัจจัยและกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ทั้งด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานทั่วไป และด้านบริหารงานบุคคล โดยมีการวางแผน วิเคราะห์ ระบุความเสี่ยง กำหนดแนวทางหรือมาตรการ ควบคุมกิจกรรม เพื่อป้องกันหรือลดโอกาสที่จะเกิดความเสียหาย ทำให้ระดับความเสี่ยงและผลกระทบจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตที่มีผลต่อการปฏิบัติงานน้อยที่สุด ต้องมีการกำกับและตรวจติดตามการบริหารความเสี่ยงอย่างมีระบบให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Saisirisuk (2018) กล่าวว่า การบริหารความเสี่ยง หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตเมื่อเกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบเชิงลบต่อการบรรลุเป้าหมายหรือภารกิจขององค์การ โดยควบคุมกิจกรรมและกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ

4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยภาพรวมและรายละเอียดอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มแนวการบริหารจัดการศึกษาใหม่ ๆ โดยกล้ายอมรับการเปลี่ยนแปลงกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไป เรียนรู้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้มีอิสระทางความคิด พร้อมทั้งสนับสนุนด้านปัจจัยต่าง ๆ ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ลดหรือหลีกเลี่ยงการบังคับให้ทำ กระตุ้นให้เกิดความคิดให้เกิดปัญญา ชี้ให้เห็นเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการสร้างนวัตกรรม เช่น การสร้างโมเดลในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Namwong (2020) กล่าวว่า การมีความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่แสดงออกถึงการมีความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ ความยืดหยุ่น จินตนาการ และการยอมรับความผิดพลาด อีกทั้งยังสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาจุดเด่นของสถานศึกษา นำการคิดเชิงกลยุทธ์มาใช้ หรือนำหลักทฤษฎีเรื่องของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงมาใช้ ถ้าไม่มีจุดเด่นต้องหาจุดเด่นและพัฒนา ระบุเป้าหมายความสำเร็จที่จะใช้การกระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ เปิดโลกทัศน์ เช่น การพาไปทัศนศึกษา หรือให้ดูวิดีโอทัศน์เชิงสร้างสรรค์ และเสริมแรงให้เห็นเป็นรูปธรรม กำหนดให้มีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ที่สื่อถึงการมีความคิดสร้างสรรค์

5) ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติงานในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งนวัตกรรมในองค์กร สนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Klanruang, Kamolvoradej, & Rujimethabhas (2023) ผู้บริหารต้องสร้างความเข้าใจไว้วางใจในการทำงานมีความยุติธรรม มีการโน้มน้าวใจให้เห็นถึงความสำคัญให้อิสระทางความคิด มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นจุดศูนย์รวมของความเชื่อถือและเชื่อมั่น และให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการนำกระบวนการ PLC มาสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ให้มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีแนวทางดังนี้

1) ด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภูมิรู้ คือรู้ด้านการบริหาร รู้เท่าทันสภาวะการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ทันสมัย รู้ภารกิจและหน้าที่หลักของตนเอง คือการยกระดับคุณภาพการศึกษา ต้องรู้รอบด้าน (generalist) เข้าใจบริบทในพื้นที่ ผู้บริหารจะต้องนำการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนผ่าน (transformation leadership) มีการกำหนดวิสัยทัศน์โดยต้องทำการ SWOT analysis เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของสภาพแวดล้อมภายใน และศึกษาปัญหา อุปสรรคของสภาพแวดล้อมภายนอก ต้องมีความคิดเชิงกลยุทธ์ วางกรอบและทิศทางการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จ พัฒนาเทคนิค วิธีการคิดค้น ออกแบบนวัตกรรมการบริหาร เช่น โมเดลการบริหาร หรือคู่มือการบริหาร ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chaimuang (2022) กล่าวว่า วิสัยทัศน์เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็งและมีเป้าหมายชัดเจน วิสัยทัศน์เปรียบเสมือนแผนที่ทำให้ผู้รู้ว่าจะทำอะไร อย่างไร เพื่ออะไร ไปในทิศทางไหน

2) ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน ให้มีความชัดเจน มีการประชุม วางแผน สอบถามความคิดเห็น รู้จักการแบ่งงานให้ทุกคนได้รับงานหรือหน้าที่ตามศักยภาพ และตามความเหมาะสมทางสังคมศาสตร์หรือพฤติกรรมศาสตร์ การกำหนดวิธีการดำเนินงานต้องเกิดจากผู้ปฏิบัติ ให้ผู้ปฏิบัติรู้สึกเป็นเจ้าของงาน และเป็นผู้ดำเนินงานที่ได้รับมอบหมาย มีการเสริมแรงอย่างเหมาะสม ต้องมีพลวัติของการนำ (dynamic leadership) คือเปิดโอกาสให้แต่ละคนแสดงความสามารถในงานหรือกิจกรรมใด ๆ สื่อสารชัดเจน มีการแลกเปลี่ยน สะท้อนผลของงาน (PLC) พัฒนางานและแก้ไขปัญหาให้ทันทั่วทั้งที่ เน้นการมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมต้องเกิดกระบวนการตามหลักวงจร PDCA และทุกคนต้องได้ทราบความก้าวหน้าของงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ Chumwaengwapee (2017) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ คือกลุ่มของบุคคลที่ทำงานร่วมกันมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ช่วยกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน

อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ร่วมทีมต่างมีความพอใจในการทำงานนั้น ได้แก่ 1) ทีมข้ามสายงาน หมายถึง ทีมงานที่เป็นคนในระดับเดียวกันแต่มาจากหลายสายงาน หรือหน่วยงาน มาทำงานร่วมกัน 2) ทีมแก้ปัญหา หมายถึง ทีมที่ประกอบด้วยกลุ่มบุคลากรและผู้บริหารซึ่งสมัครใจมาประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรึกษาหารือและแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาในกระบวนการทำงาน 3) การเรียนรู้ของทีม หมายถึง การเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนและพัฒนาความฉลาดรอบรู้และความสามารถของทีม โดยอาศัยความสามารถของสมาชิกแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับแนวคิดของ Nanthasri (2020) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกและสะท้อนให้เห็นความรู้ ความสามารถประสบการณ์ความชำนาญหรือความคล่องแคล่ว โดยใช้กระบวนการทำงานและการสร้างทีมงานแนวใหม่และการเป็นผู้นำทีมที่มีคุณภาพ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรซึ่งจะส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ด้านการบริหารความเสี่ยง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ความเสี่ยงในทุก ๆ ด้าน จากนั้นประเมินความเสี่ยงของสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายในเรื่องการบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจน เช่น เสี่ยงในเรื่องของความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรม ลำดับความสำคัญของความเสี่ยง ควบคุมความเสี่ยงหรือกำหนดวิธีการในการจัดการความเสี่ยง จัดความเสี่ยงด้วยวิธีใดให้เกิดผลเสียน้อยที่สุด ควรพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงโดยนำเทคโนโลยีมาสร้างระบบ หรือการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ที่สามารถเข้าถึงและนำมาใช้ในการตัดสินใจได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรส่งเสริมให้การบริหารความเสี่ยงเป็นของวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของ Premlarp (2022) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรหาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ เพื่อป้องกันความเสี่ยงโดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมาย รวมถึงควรจัดประชุมรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรมีโอกาสแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิดร่วมกัน ความเสี่ยงเชิงนวัตกรรมเป็นเรื่องที่ดูมองว่าไกลตัวสำหรับผู้บริหารจึงละเลยการให้

4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาจุดเด่นของสถานศึกษา นำการคิดเชิงกลยุทธ์มาใช้ หรือนำหลักทฤษฎีเรื่องของผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงมาใช้ ส่งเสริมผู้เรียนให้คิดสร้างสรรค์นวัตกรรมสู่ชุมชน หรือด้านหลักสูตรที่ปรับปรุงให้เกิดความแตกต่างจากโรงเรียนอื่น ๆ มีการระบุเป้าหมายความสำเร็จที่จะใช้การกระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ เปิดโลกทัศน์ เช่น การพาไปทัศนศึกษา และเสริมแรงให้เห็นเป็นรูปธรรม กำหนดให้มีการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ที่สื่อถึงการมีความคิดสร้างสรรค์ เช่น การพัฒนารูปแบบหรือนวัตกรรมการบริหารงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Inthararaksa (2021) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ความคิดกว้างไกล คิดเป็นระบบ และสร้างสรรค์ คิดนอกกรอบ คิดรอบคอบ และมีความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารตามบริบทของสถานศึกษา

5) ด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด โดยต้องให้ครูได้รับทราบและทำข้อตกลงร่วมกัน เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนความคิดของ ให้ครูได้ปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ ๆ หรือเชิญวิทยากรมาช่วยเติมเต็มความรู้ด้านนวัตกรรม และเปิดโอกาสให้เรียนรู้องค์กรนวัตกรรมที่พัฒนาองค์กรจนประสบความสำเร็จบนฐานการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมที่ทันสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Sarapon (2022) กล่าวว่า การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพร้อมที่จะร่วมมือกับทุกฝ่าย มีการกำหนดทิศทางโครงสร้างสถานศึกษาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการพัฒนาสถานศึกษาให้มุ่งสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ในองค์กรตลอดจนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษา

สรุป

จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ปรากฏผลว่า ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความคิดเชิงกลยุทธ์ และมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดโครงสร้างการบริหารงานให้มีความชัดเจน มีการประชุม วางแผนอย่างเป็นระบบ ด้านการบริหารความเสี่ยง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวิเคราะห์ความเสี่ยง ควบคุม และขจัดความเสี่ยงในทุก ๆ ด้าน ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาจุดเด่นของสถานศึกษา จัดทำโครงการใหม่ ๆ ที่สื่อถึงความคิดสร้างสรรค์ และด้านการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องกับนโยบาย ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) และพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรม

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจะเชิงเทรา ควรนำผลการวิจัยไปขยายผลและปรับใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา โดยให้ครูแต่ละโรงเรียนเริ่มต้นการพัฒนาตัวบุคคลให้มีความพร้อมในการสร้างนวัตกรรม พร้อมยกระดับคุณภาพทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา เพื่อให้ได้องค์ความรู้เพิ่มเติม
2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรนวัตกรรม โดยการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) เพื่อส่งเสริมให้เกิดบุคลากรนวัตกรรมขึ้นในสถานศึกษา
3. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการสร้างบรรยากาศนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน
4. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้นำนวัตกรรมในสถานศึกษาทุกระดับ ให้เป็นนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- Chachoengsao Secondary Educational Service Area Office. (2022). *Action plan for fiscal year 2022*. Chachoengsao: Chachoengsao Secondary Educational Service Area Office. (in Thai)
- Chaimuang, P. (2022). *The guidelines of developing innovative leadership for school directors under the Secondary Educational Service Area, Office of the Basic Education Commission* (Master's thesis). Sripatum University, Bangkok. (in Thai)
- Chaemchoy, S. (2019). *School management in digital era*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Chumwaengwapee, A. (2017). *The development model of innovation organization for secondary schools under the office of basic education commission* (Doctoral dissertation). Burapha University, Chonburi. (in Thai)
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). *Research methods in education* (7th ed.). New York: Routledge.
- Eastern Economic Corridor Office of Thailand. (2018). *Action plan for human resource development, education, research, and technology to support the development of the Eastern Special Development Zone*. Bangkok: Eastern Economic Corridor Office of Thailand. (in Thai)
- Hanafee, Y. (2019). *Guidelines for promote innovative leadership of teacher at Samkhok School under the Pathum Thani Provincial Administration Organization* (Master's thesis). Rangsit University, Pathum Thani. (in Thai)
- Intharaksa, P. (2021). *Guidelines to develop the innovation leadership of school administrators under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4* (Master's thesis). Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat. (in Thai)
- Klanruang, N., Kamolvoradej, Y., & Rujimethabhas, S. (2023). *Guidelines for developing innovative leadership of Administrators in Small Schools Under Sukhothai Primary Educational service Area Office 1* (Master's thesis). Uttaradit Rajabhat University, Uttaradit. (in Thai)
- Ministry of Education. (2018). *National education standards 2018*. Bangkok: Office of the Education Council. (in Thai)

- Namwong, J. (2020). *Developing a program to strengthen innovative leadership of School Administrators under the Jurisdiction of Sisaket Primary Educational Service Area Office Region 1* (Master's thesis). Mahasarakham University, Mahasarakham. (in Thai)
- Nanthasri, T. (2020). *The development of indicators on innovative leadership of School Directors under Offices of Primary Education Service Areas in the Northeast of Thailand* (Doctoral dissertation). Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon. (in Thai)
- Office of the Education Council. (2019). *National educational standards 2018*. Bangkok: 21 Century. (in Thai)
- Praphanphat, J. (2017). *A study of innovative leadership of school administrators in the opinions of the teachers under the supervision of Pathum Thani Primary Educational Service Area Office* (Master's thesis). Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani. (in Thai)
- Premlarp, P. (2022). *Guidelines for development of innovative leadership of School Administrators under of Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 2* (Master's thesis). Naresuan University, Phitsanulok. (in Thai)
- Saisirisuk, P. (2018). *Innovative leadership of School Administrators of Panchaphaki School Cluster under the Secondary Educational Service Area Office 4* (Master's thesis). Kasetsart University, Bangkok. (in Thai)
- Sarapon, B. (2022). *Innovative leadership of Administrators Affecting Personnel Management Effectiveness of Schools under The Secondary Educational Service Area Office Udon Thani* (Master's thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon. (in Thai)
- Singchan, P. (2021). *Development of an innovative leadership enhancement model for School Administrators under Bueng Kan Primary Educational Service Area Office* (Master's thesis). Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon. (in Thai)
- Srisa-ard, B. (2017). *Preliminary research* (10th ed.). Bangkok: Suveeriyasan. (in Thai)
- Yaowanat, N. (2019). *Guidelines for development of innovative leadership of School Administrators under of Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area Office 2* (Master's thesis). Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi. (in Thai)